Министерство на икономиката
Рег. № 92-00-529 от дата 24.06.2024

Българска национална асоциация
АКТИВНИ ПОТРЕБИТЕЛИ
ул. Врабча 26, София 1504
тел. 02/9890106
bnap@bnap.org

www.aktivnipotrebiteli.bg

Изх. № 33/24.06.2024 г.

ДО
МИНИСТЕРСТВО НА
ИКОНОМИКАТА И ИНДУСТРИЯТА
e.alexiev@mi.government.bg
l.peovska@mi.government.bg
d.simeonova@mi.government.bg

СТАНОВИЩЕ

на Българска национална асоциация „Активни потребители”

ОТНОСНО: *проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за защита на потребителите*

УВАЖАЕМИ КОЛЕГИ,

С настоящото становище Българска национална асоциация „Активни потребители“ (БНААП) съгласува проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за защита на потребителите /за краткост „Законопроекта“/, чрез който се цели създаване на условия за прилагане на Регламент (ЕС) 2023/988 на Европейския парламент и на Съвета от 10 май 2023 година относно общата безопасност на продуктите, за изменение на Регламент (ЕС) 1025/2012 на Европейския парламент и на Съвета и на Директива (ЕС) 2020/1828 на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 2001/95/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и на Директива 87/357/ЕИО на Съвета (ОВ, L 135/1 от 23 май 2023 г.,), наричан накратко Регламент (ЕС) 2023/988. Законопроектът въвежда в българското законодателство и изискванията на Директива (ЕС) 2020/1828 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2020 година относно представителни искове за защита на колективните интереси на потребителите и за отмяна на Директива 2009/22/ЕО (ОВ, L 409/1, 4.12.2020 г.), наричана накратко Директива (ЕС) 2020/1828.

БНААП съгласува частта от законопроекта относно разпоредбите, свързани с осигуряване на мерките за прилагане на Регламент (ЕС) 2023/988, включително посочване

на задълженията на икономическите оператори, в т.ч. на специфичните изисквания към доставчиците на онлайн местата за търговия, но със следната уговорка. Известно е, че приетите регламенти на Европейския парламент и на Съвета имат пряко действие в правните системи на страните-членки. Ето защо следва внимателно да се прецизират разпоредбите, с които се въвеждат условия за прилагане на Регламент (ЕС) 2023/988, като не се допуска буквално повтаряне на текстове от регламента.

На следващо място, БНААП изразява своето удовлетворение от създаването на национална законодателна рамка, с която се въвеждат европейските норми относно колективните представителни искове. В този смисъл, считаме за успешно въвеждането на материалните разпоредби на Директива (ЕС) 2020/1828 в сега действащия Закон за защита на потребителите, Глава девета, раздел IV „Средства за колективна защита. Представителни искове за защита на колективните интереси на потребителите“. Приветстваме подхода процесуалните европейски норми за предявяването на представителни искове за защита на потребителите да се въведат в Гражданския процесуален кодекс, чрез създаване на нова Глава тридесет и три „а“ *“Производство по представителни искове за защита на колективните интереси на потребителите“*.

Ето някои конкретни уточнения и бележки.

I. Относно §11 (чл.186а) от законопроекта.

Възприемаме като положителна стъпка ясното формулиране на трите представителни иска, както следва:

а) за преустановяване или забрана на практики, които са в нарушение на колективните интереси на потребителите;

б) обезщетение за вреди на колективните интереси на потребителите;

в) обезщетение за вреди на колективния интерес на потребителите.

Така разписани, трите иска гарантират в значителна степен една по-добра защита за правата и законните интереси на българските потребители. Удовлетворени сме, че при два от исковете (за преустановяване или забрана на практики, които са в нарушение на колективните интереси на потребителите и за обезщетение за вреди на колективния интерес на потребителите) се използва механизмът за неучастие, с което се подобрява достъпът до правни средства за защита както на уязвими потребители, така и на значително по-широк кръг от заинтересовани потребители, които не биха могли по една или друга причина да направят нужната стъпка, за да се включат в производството.

Нещо повече, в иска за обезщетение за вреди на колективните интереси на потребителите (т.н. групов иск) се съчетават двата механизма – този за участие и даване на изрично съгласие за включване в иска, от една страна, а от друга, чрез разпоредбата на новия чл.388р, ал.2 от ГПК (§30 от законопроекта) се разширява действието на съдебното решение както спрямо потребителите, които изрично са заявили своето съгласие за включване в иска, така и по отношение на потребителите, които са част от групата потребители (т.е. тези, които са увредени индивидуално от нарушение на колективните интереси на потребителите) и не са заявили, че желаят да осъществят защитата си самостоятелно в отделен процес. Така законът гарантира, че спрямо всички заинтересовани потребители, независимо дали изрично са се включили в производството, търговецът има задължението да ги информира за съдебното решение.

Приветстваме този подход, защото той категорично ще облекчи процеса на правна

защита на широкия кръг от заинтересовани и ощетени потребители. Напомняме, че може да има различни причини потребителите да не се включат в даден иск. Това може да са както икономически причини – много хора се притесняват, че ще трябва да заплатят разходи за доказване на общите и индивидуалните проблеми, или смятат, че не си заслужава да водят съдебен спор за малък материален интерес. Причина за невключване може да е незнание за колективния иск, въпреки информационните усилия на квалифицираната организация, а може да е и недоверие към положителния резултат от иска. Съществуват и много психологически причини, като например хората се срамуват или се страхуват от стигматизиране поради естеството на своето искане, или поради езикови или културни проблеми, които им пречат да се включат.

Обръщаме внимание, че предложеният в законопроекта смесен механизъм относно иска за обезщетение за вреди на колективните интереси на потребителите може да затрудни и забави цялостния процес както от гледна точка на събиране на данни и информация за заинтересованата група потребители, така и да е доста скъпо мероприятие, неоправдано особено ако става дума за по-малък материален интерес за всеки отделен потребител. Ето защо бихме препоръчали, съобразно и европейския опит (понастоящем 4 държави-членки на ЕС използват механизъм за неучастие: Португалия, Холандия, Белгия и Словения, като в Белгия и Словения са възможни както механизъм за участие, така и механизъм за неучастие, като е дадена възможност съдията да реши кой механизъм да приложи), да се даде възможност за гъвкавост на Съда - той да реши, съобразно размера на материалния интерес, кръга на увредените лица и др.под., и да приложи съответен механизъм на участие или неучастие. Така процесът ще е по-гъвкав, значително по-евтин за всички страни, обхващащ по-широк кръг от увредени потребители, а и самият съдебен процес ще е по-ефективен.

II. Относно §11 (чл.186в) от законопроекта.

В тази разпоредба се възприема подходът на изрично и изчерпателно изброяване на нормативни актове. Приемаме, че този подход е сходен с този на Директива 2020/1828, който избира да обхваща нарушения на разпоредби, включени в правните актове на Съюза, като за целта е създадено приложение I, съдържащо съответните нормативни актове.

Изричното изброяване има своите положителни страни, но крие опасност за пропуски или за неотразени своевременно промени на нормативни актове, което е от съществено значение за **актуалната защита на интереса на потребителя**. За да се избегне това, би било удачно съчетаване на подхода на изброяване с конкретна клауза на неизчерпателност – т.е. включване на посл. точка (напр. т.55): *„други закони, имащи отношение към защитата на потребителите ".*

III.Относно §13, §15 и §16 (чл.211-219; чл.226, чл.226а-226г) от законопректа

В разглеждания законопроект се съдържат предложения относно размера на глобите и имуществените санкции при нарушения на европейското и българското законодателство, а също и при неизпълнение от страна по делото за колективен иск при влязло в сила определение на съда, разпореждане или влязло в сила решение на съда.

Това ни дава основание да поставим важния въпрос за размера на глобите и имуществените санкции в потребителското законодателство.

Позицията на БНААП е, че следва да се направи цялостен преглед на размерите на глобите и санкциите, които се определят във връзка с прилагане на националното законодателство за защита на потребителите. Това е особено важно за случаите, свързани с изпълнение на съдебни решения, определения и разпореждания по представителни колективни искове за защита на потребителите.

Настояваме да се приложи принципът, че *санкцията следва да е съразмерна на икономическия интерес или икономическата изгода на търговеца от извършеното нарушение.* В редица случаи има нарушения с икономически интерес, който многократно надвишава размера на наложената санкция. В този смисъл са очевидни ниските начални и горни нива на глобите и санкциите, които се налагат при неизпълнение или нарушения на българското законодателство. Подобни нива на санкциите предпоставят широко поле за нарушения особено при нелоялните практики на търговци, които им носят милиони левове, и предпоставят неадекватна защита на българския потребител. За съпоставка ще припомним, че в Германия, освен финансовата санкция е предвидена и наказателна отговорност за управителя на дружество, което не изпълни съдебно решение относно нелоялни търговски практики. Към настоящия момент твърдим, че предвидените глоби и санкции не осъществяват задължителния възпиращ ефект.

Ето защо, нашата позиция продължава да бъде, че при съществени нарушения с голям обществен ефект, каквито са например нарушенията при прилагане на съдебни актове по отношение на колективни представителни искове, санкцията следва да се калкулира като *процент от годишния оборот.* Това би бил справедливият подход и спрямо големия, и спрямо малкия търговец.

С уважение,



Богомил Николов
Изпълнителен директор на БНААП